

ZAROBLJENA VODA SVETLANE SAVIĆ

Voda je, možemo slobodno reći, arhetipska tema bezbrojnih intelektualnih opservacija i kreacija: filozofskih, naučnih, arhitektonskih, umetničkih... Tako je Heraklit, objašnjavajući svoju dijalektiku, govorio o *jednoj te istoj vodi u koju se ne može ući dva puta*. Naš veliki pesnik Branko Miljković pevao je o *pametnoj vodi* verovatno ne pretpostavljajući da ta sintagma može biti shvaćena i u egzaktnom smislu. U sjajnom filmskom hororu japanskog reditelja Hidea Nakate *Dark Water* snažni vizuelni efekti postižu se upravo u kadrovima u kojima se prikazuje voda. Kompozicije *Voicelessness*, *The Snow has no voice* Beata Furrera ili *L'espitir des dunes* Tristana Muraila (komponovana na stihove *Water Mirrors* Jamesa J. Hanshova) samo su neki od brojnih primera veoma uspešnih programskih kompozicija u savremenoj muzičkoj literaturi inispirisanih fenomenom vode.

Kompozicija *Zarobljena* Svetlane Savić za ženski hor i elektroniku nastala je u okviru projekta *Voda* a na inicijativu dirigenta ansambla *Collegium Musicum*, Dragane Jovanović. Zamišljena je i koncipirana kao četvrta od pet kompozicija (*Zaleđena*, *Oblak*, *Gluve vode*, *Zarobljena* i *U kafani*) ovog multimedijalnog performansa koji je u pet numera ispratio različita agregatna stanja vode i mesta gde voda obitava van prirode. Tematska odrednica kompozicije Svetlane Savić *Zarobljena* bila bi, najkraće rečeno – prikazivanje vode u stanju kada ona nailazi na prepreke boreći se da ih savlada. U tekstu Vanje Nikolić po kome je muzika komponovana, eksplicitno se ne objašnjava na koji način je voda zarobljena, ali uvidom u partituru tj. po nazivima elektronskih traka i semplova (“klokotanje”, “cevi”, “vodena pumpa”, “kapljica”) shvatamo da je reč o vodovodnim cevima. Uvereni smo da bi do tog saznanja došao i običan slušalac koji nema mnogo iskustva u praćenju elektro-akustične muzike. Na metaforičnom planu, narativ može da se odnosi na bilo koji pokret koji je zaustavljen, a u kome postoji stalna i neumitna potreba da se kretanje nastavi. Odabir tematskog sadržaja kako u elektronskom tako i u ansamblu ženskog hora u potpunosti prati ovu ideju. U deonicama ženskog hora preovladavaju i jasno se percipiraju karakteristični melodijsko-ritmički paterni različitih dužina koji po pravilu imaju melodijski lestvični pokret naviše i *accelerando* ritmičku konfiguraciju tj. od sporijih ka bržim figurama sve do kulminacije kada se pojavljuju višeglasni akordi sa jasnom motivikom u najvišem glasu soprana. U elektronici zapažamo tri glavna sloja: prvi čine karakteristični uzdasi i izdasi, kao i različite vrste disanja koji daju veoma sugestivan doživljaj živog organizma koji pruža otpor u želji da se oslobodi; drugi sloj su zvučni sadržaji nalik na akustične instrumente poput zvončića, laute i klavira najčešće sjedinjeni u brzim *glissandima* naviše koji na taj način ostvaruju “genetički” sintetisan instrument tembralno unikatno, dok treći sloj predstavlja pedal specifičnog i veoma kompleksnog zvučnog sadržaja koji, pred kraj kompozicije, svojom pulsacijom daje izrazito dramatični prizvuk ranije izloženim tematskim sadržajima.

Kao i u dosadašnjim elektro-akustičnim delima Svetlane Savić, interakcija između elektronskog sloja i vokalnog ansambla je, i u ovoj kompoziciji, složena i slojevita. Posmatrano

sa aspekta muzičke forme, globalna struktura ove kompozicije može se vrlo lako sagledati kroz tri odseka: prvi, u funkciji uvoda, jeste odsek “nagoveštaja i pripreme” u kome je fokus na elektronskim zvucima. Ovde su vokali upotrebljeni veoma diskretno, skoro kao eho sintetičkih zvukova. Zanimljivo je da su tonske visine, registar i dinamika skoro identični u oba medijuma. Drugi, centralni odsek, doživljavamo kao odsek “zapleta”. U vokalnim deonicama dominira ranije pomenuti karakteristični patern koji najčešće započinje unisono ili udvojen u oktavi i širi se najviše do petoglasja. Izlaže se najpre na fonu “klokotanja”, a kasnije mu se pridružuju i drugi pedali u funkciji gradacije. Na veoma lucidan način, elektronski part podcrtava signale početaka i krajeva vokalnih fraza: “dah i flaša”, “voda i cevi”, “mašine i grebanje”, “uzdah sa udarcima” samo su neki od semplova koji kontrapunktiraju ženskom horu. Ovakvim kompozicionim gestovima Svetlana Savić iskazuje pravo majstorstvo u građenju višedimenzionalnih zvučnosti. Specifična veština kombinovanja glavnog tematskog materijala i njegove kontrapunktske refleksije u drugoj sonornosti, za razliku od pukog naslojavanja akustičnih i elektronskih sazvučja, veliki je kvalitet i njenog prethodnog elektro-akustičnog dela *Soneti*. Kulminacija se ostvaruje sinhronom dinamizacijom oba zvučna sloja: u vokalnom ansamblu širenjem ambitusa paterna i njihovim ubrzavanjem kako na planu ritmičkih notnih vrednosti, tako i skraćivanjem vremenskih intervala između dva javljaja, a u elektronskom sloju, pored spomenutog, i naslojavanjem pedalnih sazvučja. Treći odsek (“rasplet”) predstavlja tembralnu reminiscenciju uvodnog odseka. Sempl slobodnog toka vode i prkosno buntovničkog izdisanja kao da razrešava ishod borbe.

Inspiracija za osmišljavanje projekta *Voda* bio je dokumentarni ruski film *Pamćenje vode* koji govori o sposobnosti vode da oseća, memoriše i svoja zabeležena emocionalna iskustva projektuje na svoju kristalnu strukturu. U kompoziciji *Zarobljena*, Svetlana Savić na veoma suptilan način, pažljivom selekcijom semplova koji vodu predstavljaju kao inteligentnu i emocionalnu struktru, referiše zadatom idejnom okviru projekta, ali i prati vlastito iskustvo i vlastiti doživljaj ovog fenomena. U kompoziciji *Zarobljena*, voda tiho grgolji i ruši sve pred sobom, uvlači nas i izvlači iz svojih vrtloga, daje i uzima energiju. Ona pokreće, inspiriše i personifikuje život. Bez obzira što je nastala u širem dramaturškom kontekstu, kompozicija Svetlane Savić *Zarobljena* izdvaja se svojom osobenošću, velikom umetničkom energijom i uzbudljivom kreativnom nadgradnjom zadate teme. Zato verujemo da će se i kao samostalna kompozicija još mnogo puta izvoditi i to ne samo u interpretaciji sjajnog *Collegiuma Musicuma*.